
Duygudurum Bozukluklarının Tarihçesi

Prof. Dr. Özcan KÖKNEL*

Duygudurum bozukluklarına ilişkin gözlemler, İnsanlık tarihi boyunca, değişik çağlarda değişik toplumlarda, çeşitli mitolojilerde, eski ve semavi dinlerde yer almıştır.

M.Ö. 1400-1500 yıllarından beri Hindistan'da yaygın olan bir inanca göre; ruhsal bozuklukların, depresyonların nedeni şeytandır. Birbirinden farklı yedi tip şeytanın insanın ruhunu elde etmesi sonucu çeşitli depresyonların ortaya çıktığına inanılmıştır.

Benzer inançlar eski Mısır ve Sümer mitolojilerinde de yer almıştır.

İnsanlığın ilk destanlarından biri olan, insanlık tarihi boyunca Akat, Asur ve Sümer gibi Mezopotamya ülkelerinden dünyaya yayılan "Gılgamış Destanı"nın kahramanı Kral Gılgamış, duygudurum bozukluğu gösteren bir insan olarak değerlendirilebilir.

Kral Gılgamış dışadönük, canlı, neşeli, sevecen, kolay ve çabuk duygulanan, sık sık duygudurum değişiklikleri gösteren, seven, sevilen, kaygılanan ve öfkelenen bir mitoloji kahramanıdır. Arkadaş canlısıdır. Hareketlidir. Kadınlarla ilişkiden, yemekten, içmekten hoşlanır. Kendini başarılı ve üstün

görür. Bunu kanıtlamak için sürekli çaba harcar. İnsanlarla kolay bağlantı kurar. Onlara bağlanır. Onları yitirdiğinde sıkılır, üzülür. Depresyona düşer.

Gılgamış önce düşman, sonra dost olduğu Enkidu'nun ölümünden sonra durgun, ilgisiz, isteksiz olmuş, iştahı bozulmuş. Yememiş, içmemiş. Geceleri uyumamış. Gündüzleri kimseyle konuşmamış. Odasından çıkmamış. Çıktığında da kendi başına dağlarda, ovalarda dolaşmaya başlamış.

Enkidu'nun öldüğüne inanmak istemeyen Gılgamış, onun boşluğunu doldurmak için düşlerinde gördüğü yaratıklarla konuşmaya başlamış. Bunalıp sıkıldığında saçını başını yolmuş. Üstünü başını parçalamış. Dolaştığı yerlerde Enkidu'yu aramış, sürekli onu çağırmış. Ağlaya ağlaya ona ağıt okumuş:

*Dinleyin beni
Arkadaşımın uğruna döküyorum gözyaşlarımı
Yas tutan bir kadın gibi inliyorum
Kardeşim için ağlıyorum*

Ruhsal bozuklukların, hastalıkların, çağına özgü bilimsel yaklaşımla adlandırma ve sınıflandırma çalışmaları Hipokrat'la başlamış, günümüze kadar dört çağ içinde gelişmiştir. Çağlar boyunca bütün adlandırmalarda ve sınıflandırmalarda değişik başlıklar altında, duygudurum bozuklukları yer almıştır.

* İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi, İSTANBUL

İLK ÇAĞ

Hipokrat (M.Ö. 460-377): İnsanın duygudurumu ile beden sıvıları arasında bağlantı kurmuş, hafif kanlı mizaç, ağır kanlı mizaç, kara sevdalı mizaç ve sinirli mizaç olarak birbirinden farklı mizaç (duygudurum) tanımlamıştır.

Hipokrat, ruh ve sinir hastalıklarını yapısal bozukluklarına ve belirtilerine göre altı grup içinde toplamıştır.

- Birdenbire başlayan ateşli ruhsal hastalıklar (Phrenitis)
- Birdenbire başlayan ateşsiz ruhsal hastalıklar (Mania)
- Melankoli (Melancholia)
- Sara (Epilepsia)
- Histeri (Hysteria)
- Karşıt giysicilik (Scythiania)

Hipokrat "karasafra" anlamına gelen melankoli terimiyle karasevdalı kişilik yapılarında, mizaçlarda, karaciğer ve safra yollarındaki bozukluklardan kaynaklanan durgunluk, ilgisizlik, isteksizlik, uykusuzluk, kaygı, yetersizlik ve intihar düşünceleriyle ortaya çıkan bir hastalık tablosu tanımlamıştır.

Platon (Eflatun) (M.Ö. 424-347): Ruhsal hastalıkların doğa ve doğaüstü güçlerden kaynaklandığını ileri sürmüştür. Melankolinin nedeni olarak doğaüstü güçleri, tanrıları göstermiş, Apollo, Dionisos ve Eros gibi tanrıların öfkesinin yol açtığı dört ayrı tip melankoli tablosu tanımlamıştır.

Aristoteles (M.Ö. 384-322): "Ruh Üzerine" adlı kitabında, beden ruh ayırımının tartışmasını bir yana bırakmış ruhla ilgili olayları incelemiştir.

Aristoteles, bedensel, hayvansal ve mantıksal olarak üç ruh durumu ayırmıştır. Ruhsal yaşantıyı, bu üç durumun sürekli devinimine bağlamıştır. İnsanın yaşadığı ortama uyumu, denge ve düzeni devinimle sağladığını ileri sürmüştür. Anında doyum sağlama isteğiyle, doyumunu engelleme, erteleme, geciktirme isteğinin karşılaşması çatışma yaratır. Çatışma bitkisel, hayvansal, mantıksal ruh durumunun dengesini bozar. İnsanın hayvansal ruh durumunun etkisi altında kalması melankoliye yol açar".

Celsus (M.S. 100'lü yıllar): "Hekimlik" adını verdiği

kitabında, baştan ayağa bütün bedensel hastalıkları tanımlamış, melankoliye ve maniye baş hastalıkları arasında yer vererek, ilk kez bu hastalıkla beyin ve merkezi sinir sistemi arasında yapısal bir yakınlaşma sağlamıştır.

Galenos (M.S. 131-201): Aristoteles'in "Ruh Üzerine" adlı kitabında anlattığı mantıksal insan ruhu yanında, bitkisel ve hayvansal ruhların işlevinden söz eden, bunları yaşamla bağlayan felsefe görüşlerini geliştirerek günümüze kadar sürüp gelen kuramların ortaya atılmasına yol açmıştır.

Ayrıca, ilk çağda eski Yunan'da kişilik yapılarının ve ruh ve sinir hastalıklarının açıklanmasına, adlandırılmasına ve sınıflandırılmasına bilimsel görüş getiren Hipokrat'ın etkisi altında kalmış, onun kişilik yapısı ve hastalıklarla ilgili görüşlerini geliştirmiştir.

Hipokrat gibi, Galenos da insanın mizacını, bedende en çok bulunan ve kişiliği etkileyen sıvılara göre; hafif kanlı, ağır kanlı, karasevdalı ve sinirli olarak dört gruba ayırmış daha sonra hayvanlar ve insanlar üzerinde yaptığı anatomi araştırmalarının da etkisi altında, kişilik yapısıyla hastalıklar arasında bağlantı kurmuştur. Başka bir deyişle, ruhsal hastalıklara yatkın kişilik yapıları olduğu görüşünü ileriye sürmüştür.

Bu görüşün ışığı altında Galenos ruhsal hastalıkları dört grup altında toplamıştır:

- Beden sıvılarının bozulmasına bağlı olanlar. Bu tip ruh hastalıklarının başında değişik belirtilerle ortaya çıkan melankoli yer alır.
- Ruhsal durumun bozulmasına bağlı olanlar: Anioia, mania ve paraphrosyne.
- Beyin yapısının bozulmasına bağlı olanlar: Akıl hastalıkları, histeri ve kalp yakınmaları.
- Klinik görünümü bozuk olanlar; sara, derin uyku, dona-kalma, inme.

ORTA ÇAĞ

Posidonius (M.S. 400'lü yıllar): Romalı hekim Posidonius, birdenbire başlayan ateşli beyin hastalıkları dışında on altı grupta topladığı akıl hastalıkları arasında melankoli ve maniye de yer vermiştir.

M.S. 600'lü yıllarda: Bizans İmparatorluğu'nun ilk dönemlerinde yaşayan Alexander, sınıflandırmasını-

da melankoli ve maniye dört alt grup altında toplanarak, kanın başta ve bütün bedende toplanmasından kaynaklanan iki ayrı tip melankoli yanında, kara ve sarı safra toplanmasından kaynaklanan melankoli tiplerini ayırmıştır.

Aegina (M.S. 625-700): Melankoli ve maninin de yer aldığı, doğal nedenlere bağlı ruhsal hastalıklar yanında "şeytanın insanın ruhunu ele geçirmesine" bağlı melankoli tipleri tanımlamıştır.

Ortaçağda, ruhsal bozuklukların ve hastalıkların tanımında ve sınıflandırılmasında islam dünyası ağırlık kazanmıştır.

Razi (M.S. 864-925): Aristoteles'in düşüncelerini izlemiş ve geliştirmiştir. İnsanın yaşantısını birbirinden bağımsız olarak çalışan ama birbirini etkileyen, bitkisel, hayvansal ve mantıksal adını alan üç ayrı ruh durumunun oluşturduğunu ileri sürmüştür. Bu ruh durumlarının eksikliğinin ya da fazlalığının ruhsal bozukluklara ve hastalıklara yol açtığını belirtmiştir. Melankoliyi bu üç ruh durumunun bozukluğuyla açıklamaya çalışmıştır.

İbni Sina (M.S. 980-1037): "Kanun" (Canon) kitabında ruh bozukluklarını ve hastalıklarını on beş grup içinde toplamış, bunlar arasında şu hastalıklara yer vermiştir:

- Beyin dokusuna ve beyin zarlarına sarı safranın etkisi sonucu ortaya çıkan ateşli akıl hastalıkları,
- Beyinde, orta ve yan karıncıkların dokusunda değişme sonucu ortaya çıkan algı, bellek ve düşünce bozuklukları,
- Kanın, kara ya da sarı safranın neden olduğu bilinç bulanıklıkları, kara safranın neden olduğu melankoli.

İbni Sina sınıflandırmasında aşırı tutkulara, eşcinselliğe, karabasana, kuduza, maniye ve şubat aylarında "kendisini kurt gibi görme" belirtisiyle ortaya çıkan hastalığa da (lycanthropy) yer vermiştir.

Thomas Aquinas (M.S. 1225-1274): Ruhsal bozuklukların ve hastalıkların oluşmasında Aristoteles'in ortaya attığı ve Razi'nin geliştirdiği bitkisel, hayvansal, mantıksal ruh durumu kavramlarının üzerinde durmuştur. Ruh bozuklukları ve hastalıklarının nedenini doğa ve doğaüstü güçlere bağlamıştır. Zihinsel gelişmede yavaşlama, epilepsi, ateşli akıl hastalıkları, letarji, mani, melankoli ve

bilinç bulanıklığının doğal nedenlerle ortaya çıktığını, doğaüstü güçlerin ve şeytanın etkisi altında algı ve düşünce bozukluklarının oluştuğunu ileri sürmüştür.

YENİ ÇAĞ

1450 yılından sonra başlayan Rönesans'la birlikte insan evrenin odak noktası durumuna gelmiştir. Bilimde, tıpta ve sanatta dinin ve doğaüstü güçlerin etkileri azalmış, insan daha doğru ve gerçekçi biçimde incelenmiştir.

Ruhsal bozukluk ve hastalıkların sınıflanması ve tanımında eski islam, Roma ve Yunan hekimlerinin görüşleri güncellik kazanmış, bunlar arasında özellikle Galenos'un görüşü etkili olmuştur.

Fernel (M.S. 1497-1558): Fransa'da ruhsal bozuklukları ve hastalıkları beynin zarlarını, yapısını ve karıncıklarını bozan nedenlere bağlı olarak üç büyük gruba ayırmıştır. Birinci grupta baş ağrılarına; ikinci grupta ateşli akıl hastalıkları, bilinç bulanıklığı ve maniye; üçüncü grupta baş dönmesi, epilepsi, felç, karabasan, kasılma, melankoli ve titremeye yer vermiştir.

Ayrıca zihinsel becerilerin, yeteneklerin, yetilerin azalmasına ve çökmesine bağlı olarak, bellek kaybı, zihinsel bulutlanma, donukluk, durgunluk, katelepsi, letarji ve koma durumlarını tanımlamıştır.

Bu dönemde Almanya'da Johannes Schneck, İngiltere'de Timothy Bright eski Arap, Roma ve Yunan görüşünü Rönesans'ın düşünce yapısı içinde değerlendirmişlerdir.

Timothy Bright, 1856 yılında İngiltere'de "Melankoli" adlı kitabı yayınlamış, bu kitapta melankoliyi doğal ve doğal olmayan biçiminde iki alt gruba ayırmıştır. Doğal melankoliye kara safranın yol açtığını, doğal olmayan melankolinin oluşmasında ve kara safra, kan ve lenf bozukluklarının rol oynadığını belirtmiştir.

Yazar ayrıca melankolinin belirti ve bulgularını saptamış; dalgınlık, durgunluk, elem, keder, karamsarlık, sıkıntı ve tedirginlik gibi duyulanım bozukluklarının ön planda olduğuna dikkat çekmiştir.

Paracelsus (M.S. 1493-1541): Rönesans çağında, Galenos'un geleneksel anlayışından uzaklaşmış, hekimliğe kimyayı sokmuş, buna karşın, ruhsal

hastalıkların doğaüstü güçlerle ve ruhlarla ilgili olduğunu ileri sürmüştür.

Paracelsus, "İnsan Düşüncesini ve Mantığını Çökerten Hastalıklar" adlı kitabında ruhsal bozukluk ve hastalıkların tanımını yapmış, bunları sınıflandırmış, epilepsi, zeka gerilikleri, akut mani gibi kalıtımla ilgili hastalıklar yanında, melankoli ve zehirlenmelere bağlı doğal kaynaklı hastalıkları ve doğaüstü güçlerin rol oynadığı değişik melankoli tiplerini tanımlamıştır.

Paolo Zacchias (M.S. 1584-1659): Ruhsal bozukluk ve hastalıkların sınıflanmasına ve tanımına bilimsel yaklaşım getirmiştir.

Adli tıp alanında araştırma yapan Zacchias hastalıkları; zihinsel çökkünlük ve yetersizlik, ateşsiz akıl hastalıkları ve ateşli akıl hastalıkları olarak üç büyük grup içinde toplamıştır.

Birinci grupta zeka gerilikleri ve bellek bozukluklarına; ikinci grupta mani, melankoli ve epilepsiye; üçüncü grupta da derin uyku, eplepsi, felç ve koma gibi durumlara yer vermiştir.

Robert Burton (M.S. 1557-1640): 1621 yılında İngiltere'de "Melankolinin Anatomisi" adlı kitabında hastalıkların sınıflanmasını ve tanımını yazmıştır.

Önce baş ve beden hastalıklarını birbirinden ayırmış, baş hastalıklarını başın dış ve iç hastalıkları olarak iki alt grup içinde toplamıştır. Ruhsal bozukluklara ve hastalıklara, başın iç hastalıkları arasında, beyin yapısıyla bağlantılı olarak yer vermiştir.

Burton, kitabında melankolinin değişik tiplerini tanımlamış, beyinden kaynaklanan melankoliyle, bedenden kaynaklanan melankoli ve hastalık hastalığına ilişkin belirtileri, bulguları ve ayırıcı tanıyı belirtmiştir.

Thomas Willis (M.S. 1622-1675): İngiltere'de beyin anatomisi üzerinde çalışarak ruhsal bozuklukların ve hastalıkların sınıflandırılmasına yapısal görüşü getirmiştir. Böylece, beyin ve ruh hastalıklarının ortak nedenlerden kaynaklandığı görüşünü ortaya atmıştır.

Boissier de Sauvage (M.S. 1706-1767): Fransa'da bütün hastalıkları on grupta toplamıştır. Sekizinci grupta ruhsal bozukluklara ve hastalıklara yer vermiştir. Bunlar arasında birinci sırada; beyin, ikinci sırada, dürtü ve coşku; üçüncü sırada, zihinsel işlev

bozukluklarına yer vermiş, bunama, mani ve melankoliyi anlatmıştır.

Carl Linne (M.S. 1707-1778): 1763 yılında İsviçre'de yayınladığı "Bütün Hastalıklar" adlı kitabında Bassier'in görüşlerini geliştirmiştir.

Yazar, ruhsal bozukluk ve hastalıkları duygulanım ve coşkularla, duyu organlarıyla ve zihinsel işlevlerle ilgili olarak üç grupta toplamıştır.

YAKIN ÇAĞ

Philippe Pinel (M.S. 1745-1826): Fransa'da kendinden önce ortaya atılan bütün adlandırmaları ve sınıflandırmaları inceleyerek, ruh hastalıklarını belirti ve bulgularına göre dört temel grupta topladı. Bu gruplar mani, melankoli, bunama ve zeka geriliği olup, Pinel'in düşüncesine göre bu hastalıklar yapısal bozukluklar sonucu ortaya çıkmaktaydı.

Bayle, 1822 yılında, frenginin yol açtığı beyin hastalıkları ve bu arada ruhsal bozukluklarla birlikte giden, frenginin neden olduğu genel paraliziyi tanımlamıştır.

Böylece, ruhsal hastalıkların beyin yapısal hastalıklarından kaynaklandığı görüşünü savunanlar güçlendi. Organik görüşler etkili oldu. Yapısal bozukluk bulunmayan hastalıklarda işlevsel nedenler üzerinde durularak beyin kimyası gündeme geldi.

Theodor Meynert (M.S. 1833-1892): Beyin anatomisini inceleyerek, yapısal bozukluk bulunmayan ruhsal hastalıklarda beyin kabuğu ile beyin sapı arasındaki bağlantıların işlevinde bozukluk olduğunu ileri sürmüştür.

1884 yılında, Meynert, "Psikiyatri Temel Kitabı" adlı kitabını yayınlayarak, kendine özgü sınıflandırmayı vermiştir.

Bu sınıflandırmada beyin zarlarının ve dokusunun yapısal ve işlevsel bozuklukları ele alınmış, ayrıca beyin kabuğunun altındaki bölgelerden kaynaklanan hastalıklar olduğu da belirtilmiştir. Kore, mani melankoli, beyin kabuğunun; bilinç bulanıklığı ve hezeyanlı hastalıklarsa beyin kabuğunun altındaki bölgelerin uyarılmasına bağlı işlevsel hastalıklar olarak kabul edilmiştir.

Carl Wernicke (M.S. 1848-1905): Almanya'da, beyin yapısına ve işlevine ilişkin araştırmalar sonunda

beynin sinir sisteminin birleştirici, bütünleştirici organı olduğunu öne sürmüştür. Ruhsal yaşantıyı da bu birleşme, bütünleşme üzerinde ortaya çıkan bütün olası bağlantıların toplamı olarak ele almıştır. Wernicke'ye göre: Bilinçli durumu sağlayan bu bağlantılar azalır ya da koparsa ruhsal bozukluklar ortaya çıkar.

Wilhem Griesinger (M.S. 1817-1868): Almanya'da "ruhsal hastalıkların beyin hastalığı" olduğu görüşünü ortaya atmıştır.

Griesinger'e göre beynin yapısı ve işlevi henüz tam olarak bilinmediğinden, ruhsal hastalıkların oluşumunu bilmek ve buna göre sınıflandırmak olanaksızdır.

Griessinger kendinden önceki araştırmacıların da görüşlerini değerlendirerek, "insanity" (delilik) adını verdiği bir tek ruh hastalığı olduğunu ileri sürmüştür. Buna göre, bütün belirtiler, bulgular ve yakınmalar temelde bulunan tek hastalığın değişik görünümleridir. Bu hastalık iki evre gösterir. Birinci evrede tedavi edilebilir. İkinci evrede tedavisi olanaksızdır. Mani, melankoli ve monomani birinci evre, bunama ve kronik mani ikinci evrede yer alır.

Tanımlayıcı görüş açısından Griessinger üç tepki tipi saptamıştır: Depresyon, ruhsal coşku ve taşkınlık ve ruhsal güçsüzlük.

Griessinger'in düşünceleri çok büyük etki yapmış ve iz bırakmıştır. Sınıflandırması şöyledir:

A. Ruhsal zihinsel çöküntü (depresyon) durumu

1. Hipokondri
2. Melankoli (çok sınırlı duygularla)
3. Durgun melankoli
4. Saldırgan, yok edici eğilimle birlikte olan melankoli
 - a. İntihar eğilimiyle birlikte melankoli
 - b. Cinayet eğilimiyle birlikte melankoli
5. Zihinsel takıntıların artmasına, taşkınlığa bağlı melankoli

B. Ruhsal taşkınlık durumu

1. Mani
2. Monomani

C. Ruhsal, zihinsel zayıflık durumu

1. Kronik mani
2. Bunama
3. İnme bunaması
4. İdyosi kretenizm (Tiroid salgısının az olmasına bağlı zeka geriliği)

Esquirol (M.S. 1772-1846): 1820 yılında, Fransa'da ruhsal bozuklukları ve hastalıkları Pinel'e benzer biçimde sınıflandırmış, ancak monomani ve lipemani (lypémanie) adında iki yeni hastalık tablosu daha tanımlamıştır. Araştırmacıya göre, monomani terimi aşırı tutkuları, lipemani, düşünce bozukluklarıyla birlikte bulunan depresyonları tanımlamak için kullanılmıştır.

Georget, aynı yıllarda Fransa'da bunlara durgunluk (stupidité) adını verdiği ruhsal hastalık tablosu daha eklemiştir.

Baillarger ve Falret, 1851 yılında, Fransa'da birbirinden ayrı olarak, hemen hemen aynı zamanda, mani ve melankoli klinik tablolarını gösteren birdenbire başlayan hastalıkları aynı hastalığın iki değişik görünümü olarak kabul etmişlerdir.

Nöbet nöbet gelen bu hastalığa, Baillarger "folie à double forme", Falret "folie circulaire" adını vermiştir.

Aynı hastalığın birbirinden farklı klinik tablolarını böyle adlandıran iki hekim bu hastalığın değişik biçimlerini tanımlamaya yönelmişler, hastalığın kadınlarda daha sık olduğuna ve kalıtımla ilgisi bulunduğuna dikkati çekmişlerdir.

Duygulanımla ilgili (affektif), hastalıkların kapsamlı tanımlaması ve sınıflandırılmasını önce Kahlbaum, sonra Kraepelin tarafından gerçekleştirilmiştir.

Kahlbaum (1828-1899): Almanya'da "distimi", "siklotimi" terimlerini tanımlamış ve bu terimlerin kapsamı içine giren duygulanım bozukluklarını sınıflamıştır.

Emil Kraepelin (M.S. 1856-1926): Kendinden önce ve yaşadığı çağda yetişmiş, özellikle Alman ve Fransız hekimlerinin, ruh ve sinir hastalıkları hekimlerinin araştırmalarını, çalışmalarını gözden geçirmiş, değerlendirmiş; dikkatle gözlediği, izlediği hastalardan topladığı verilerle psikiyatride, özellikle adlandırma ve sınıflandırma alanında, etkisi günümüzde de süren sonuçlara varmıştır.

Kraepelin, bu amaca ulaşmak için yaptığı çalışmaları ilk kez, 1883 yılında 400 sayfalık özet kitap olarak yayınlamıştır. Bu özet kitap daha sonra her basımında büyüyen, değişen, gelişen, dokuzuncu baskısı yapılan 24-25 sayfalık dört ciltlik Psikiyatri Temel Kitabı durumuna gelmiştir.

Kitabın ilk baskısında Kraepelin, bütün ruh ve sinir hastalıkları ile mani-melankoli psikoza (manic-depressive psychosis) arasında bir ayırım ve tanımlama yapmış; ruh ve sinir hastalıklarının organik nedenleri üzerinde durmuş; hastalığın belirtilerini ve gidişini bu nedenlerin belirlediğini ileri sürmüş, sınıflandırmanın organik nedenlere göre yapılmasının gerekli olduğunu vurgulamıştır.

Bu kitapta, Kraepelin'in hastalıkların sınıflandırılması için kullandığı ölçütler, kendisiyle çağdaş olan ya da kendisinden önce gelen Hecker, Kahlbaum ve Morel gibi Alman; Falret, Magnan, Moreau gibi Fransız ruh ve sinir hastalıkları hekimlerinin sınıflandırmada ve tanımlamada kullandıkları ölçütlerin bileşiminden oluşmuştur.

Kraepelin, 1887 yılında "Kısa Psikiyatri Temel Kitabı" adıyla kitabın 540 sayfalık ikinci baskısını yapmıştır.

1887 yılından 1920 yılına kadar "Psikiyatri Temel Kitabı" adıyla kitabın dokuzuncu baskısını yapmıştır.

Kitabın dokuzuncu baskısı toplamı 2425 sayfa olan dört cilt olarak yayınlanmış; 696 sayfalık birinci ciltte genel psikiyatriye yer verilmiş; geri kalan üç cilt klinik psikiyatriye ayrılmıştır. Bu üç cildin içinde dörtyüzden fazla hasta resmi; kırkbeş hasta elyazısı yer almıştır.

1895'de Kraepelin daha önce kullanılan kavramları bütünleyerek mani ve melankoliyi yeniden tanımlamıştır. Mani ve melankoli belirtileriyle ortaya çıkan klinik tabloların aynı hastalığın iki ayrı tablosu olduğunu öne sürmüştür. Bu hastalığa mani-melankoli psikoza (manik depresif hastalık) adını vermiştir. Hastalığı cins, yaş, kalıtımla ilgi, mizaç belirtiler, bulgular, klinik tablo, gidiş ve tedavisi bakımından öteki akıl hastalıklarından, özellikle erken bunamadan ayıran ölçütleri getirmiştir. Hastalığın ruhsal, toplumsal etkenlerden bağımsız ve bağlantısız olarak bedensel, biyolojik, fizyolojik bir etkeni olduğu varsayımını ileri sürmüştür.

1893 yılında Moebius'un ortaya attığı, akıl hastalıklarını nedenleri bakımından eksojen (dış kaynaklı), endojen (iç kaynaklı) olarak ayırma yaklaşımının etkisinde kalan Kraepelin, iç kaynaklı olarak kabul ettiği melankoliye karşılık, dış kaynaklı olarak kabul ettiği ruhsal kaynaklı (psikojen) nevrozları ve bunlara bağlı depresyonları da tanımlamıştır.

Kraepelin'le başlayan bu yaklaşım biçiminin etkisi günümüzde de sürmektedir.

ÇAĞDAŞ GÖRÜŞLER

Eugen Bleuler (M.S. 1857-1937): Manik depresif hastalıkların sınırını genişletmiş bu grup içinde duygudurum değişikliklerine de yer vermiştir.

Sigmund Freud (M.S. 1865-1939): 1917 yılında "Yas ve Melankoli" adlı yapıtında depresyonların psikodinamiği üzerinde durmuş ve depresyonlarda "sevilen objenin kaybının" önemini belirtmiştir. Freud, bir yandan depresyonlarda ruhsal yaşantının önemini belirtirken, öte yandan depresyonların oluşmasında kimyasal-fizyolojik bir nedenin de rol oynayabileceğini vurgulamıştır.

Adolf Meyer (M.S. 1866-1950): Ruhsal bozukluk ve hastalıkların tanımına ve sınıflandırmasına çok boyutlu, dinamik bir yaklaşım getirmiştir.

1929 yılında Gillespie ruhsal bozukluk ve hastalıkları endojen ve endojen olmayan diye ikiye ayırmıştır.

Kraepelin'le başlayan, akıl hastalıklarını nedenlerine göre tanımlayıp sınıflandırma görüşü, daha sonraki sınıflandırmalarda etkisini sürdürmüştür. 1930'da Almanya'da bir komisyon tarafından hazırlanan ve 1933'te Alman Psikiyatri Derneği tarafından kabul edilen Wurzberger sınıflandırması bunlardan biridir. Tanımlama ve sınıflandırmada Kraepelin ve Wurzberger'in yaklaşımı uzun yıllar ABD'de Almanya'da Fransa'da ve öteki Batı ülkelerinde kullanılan sınıflandırmaları etkilemiştir.

1930'lu yıllardan 1960'lı yılların sonuna dek ülkemizde kullanılan Uzman-Aksel sınıflandırması, hastalıkları nedenlerine, oluşum biçimlerine ve klinik tablolarına göre gruplamıştır. "Mani-melankoli psikoza" Siklofreni başlığı altında sınıflarken; mani, melankoli ve karışık şekil olarak üç alt başlık altında toplamış, farklı klinik tablolar bulunduğu belirtilmiştir.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra tanım-

layıcı psikiyatrinin etkisi azalmıştır. Özellikle ABD'de ruhsal bozukluklar ve hastalıklar birer tepki (reaction) olarak tanımlanıp sınıflanmıştır. 1952 yılında ilk olarak yayınlanan DSM-I Tanı ve İstatistik El Kitabı'nın (Diagnostic and Statistical Manual) ruhsal bozukluk ve hastalıklara yaklaşımı böyle olmuştur. Bu dönemde ABD'deki tanı ve sınıflandırmayla Avrupa'dakiler arasında önemli ayrılıklar ortaya çıkmıştır. Özellikle şizofreni ve mani depresyon reaksiyonu tanı ve sınıflandırmalarında farklı yaklaşım ve yorumlar görülmüştür.

ABD'de şizofrenik reaksiyon tanısı için ölçütler geniş, mani depresyon reaksiyonu tanısı için dar tutulmuş. Avrupa'da bunun tersi yapılmıştır.

1968 yılında yayınlanan DSM-II'de Kraepelin'in yaklaşımı etkili olmuştur. Reaksiyon yaklaşımı bırakılmış, bunun yerine araştırmalara dayanan tanı ölçütleri getirilmiştir.

1980 yılında yayınlanan DSM-III ve 1987'de yayınlanan DSM-III-R bu yaklaşımı sürdürmüş ve tanı ölçütlerine dayanan sınıflandırmaya ağırlık verilmiştir.

1968 yılında Dünya Sağlık Örgütü Hastalıkların Uluslararası Sınıflandırması (International Classification of Diseases), ICD-8'i 1979'da ICD-9

ve 1987'de IDC-10 taslağını yayınladı. Bu yayınlar da ruhsal bozukluk ve hastalıkları tanımlayan ve sınıflandıran bölümlere yer verilmiştir.

Günümüze kadar yayınlanmış olan DSM'ler ruhsal bozukluklara ve hastalıklara sadece tanı ve sınıflandırma açısından yaklaşmamakta, insanı bedensel, ruhsal ve toplumsal bir bütün olarak ele alıp, gelişim ve çevreye uyum bakımından da yorum getirmektedir. Bunu sağlamak için hastaya beş boyut üzerinde yer alan ölçütlerle (multiaxial system) tanısı konur.

Birinci boyutta ruhsal bozuklukların tanısı; ikinci boyutta gelişme gerilikleri ve kişilik yapısı; üçüncü boyutta bedensel bulgular, hastalıklar; dördüncü boyutta stres; beşinci boyutta hastanın son bir yıl içinde topluma uyumu değerlendirilir.

Günümüzde, ülkemizde de yaygın biçimde kullanılan "DSM-IV Tanı Ölçütleri" ve "ICD-10 Ruhsal ve Davranışsal Bozukluklar Sınıflandırması" "Duygudurum Bozuklukları" başlığı altında farklı depresyon ve mani tiplerine yer vermiş, bunların tanı ölçütlerini sıralamıştır.

İnsanlık tarihi boyunca sürüp gelen bu arayış gelecekte de sürüp gidecektir.

KAYNAKLAR

- Adasal R (1955) Ruh Hastalıkları, Psikozlar. Ankara, Örnek Matbaası.
- Aksel İŞ (1959) Psikiyatri. İstanbul, İsmail Akgün Matbaası.
- Aksel İŞ (1978) Türk psikiyatri tarihine bakış. Nöro-Psikiyatri Arşivi, 8:181-184.
- Ammar S (1965) En Souvenir de la Medecine Arabe, Bascone-Musent, Tunis.
- Arieti S (1975) American Handbook of Psychiatry, New York, Basic Inc.
- Ey H, Bernard P, Brisset CH (1974) Manuel de Psychiatrie, Paris, Masson et Cie.
- Freeman H, Berrios GE (1996) 150 Years of British Psychiatry. London, The Alhone Press.
- Gelder M, Gath D, Mayou R (1989) Oxford Textbook of Psyhiatry, Oxford, Oxford Medical Publications.
- Giraud P (1956) Psychiatric Generale, Librairie de François, Paris.
- Köknel Ö (1989) Genel ve Klinik Psikiyatri. İstanbul, Nobel Tıp Kitabevi.
- Köknel Ö (1989) Depresyon. İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köknel Ö (1998) Kötü Ruhtan Ruh Sağlığına, İstanbul, Alfa Yayınevi.
- Kaplan HI, Sadock BJ (1995) Comprehensive Textbook of Psychiatry. Baltimore, Williams and Wilkins.
- La Psychiatrie Dans le Monde, Encyclopedie Medico-Chirurgicale (EMC), Paris, 1955
- Menninger C (1967) The Vital Balance. New York, The Viking Press.
- Pichot P (1983) A Century of Psychiatry, Paris, Roche Yayınları.
- Uzman MO (1947) Psikiyatri. İstanbul, Kader Basımevi.
- Uzman MO (1947) Tababet-i Ruhıye. İstanbul, Kader Basımevi.